

Vymezení sociální politiky
Welfare state
Sociální zabezpečení

Mirka Wildmannová
Katedra veřejné ekonomie
[**mirkaw@econ.muni.cz**](mailto:mirkaw@econ.muni.cz)

Sociální politika

- Orientuje se na člověka, k rozvoji a kultivaci jeho životních podmínek, k rozvoji osobnosti a kvality života
- Vztah jedince a sociálních podmínek jejich života
- Součást společenského celku
- Současný proces výroby rozvoj společnosti je závislý na kultivaci a aktivizaci LP
- Spoluutváří hodnotovou orientaci lidí
- **Vědní disciplína**: zkoumá proces tvorby a realizace SP jako praktické vědy

Co je nutno sledovat v SP

- **Vymezení jejího pojetí**
- **Myšlenkové koncepty, principy, na nichž je SP založena**
- **Co SP sleduje tzn. cíle a jejich charakter**

Pojetí sociální politiky

- SP představuje určitý systém s vnitřními vazbami – s vazbami na společenské okolí
- **Názory se různí – změny v čase**
- Vnímání pojmu „sociální“
 - Sociální jako společenský
 - Sociální jako zdokonalování životních podmínek lidí
- Řešení nepříznivých životních situací – kurativní pojetí

Pojetí SP

- Sociální realita souvisím s vymezením sociální sféry = sociální realita je složitá, je různě chápána = **neexistuje jednoznačná definice SP**
- **Širší pojetí:** konkrétní jednání státu, ale i ostatních subjektů
- **Užší pojetí:** reaguje na sociální rizika, aplikuje různé techniky sociální intervence, tzv. rezortní sociální politiky

Přístup SP k řešení problémů

- **Aktivní** – perspektivní – usiluje o prevenci sociálních problémů
- **Pasivní** – retrospektivní – řešení již vzniklých sociálních problémů

- **Významný aspekt SP = faktor času**

Myšlenkové postupy SP

- **Liberalismus:** funkčnost SP je posuzována podle vztahu k ekonomické efektivnosti, nepodporuje solidaritu státu
- **Křesťanské sociální učení:** uznává nerovnost, zdůrazňuje sociální transfery, charitativní aktivity
- **Demokratický socialismus:** silně zdůrazňuje rovnost

Principy SP

- **Princip sociální spravedlnosti**
- **Princip sociální solidarity**
- **Princip subsidiarity**
- **Princip participace**

Cíle SP

- **Vytvoření lidsky důstojných podmínek**
- **Zajištění rovných příležitostí všem – rovný přístup**
- **Efektivnost**
- **Podpora životní úrovně jedince**
- **Redukce nerovnosti**
- **Sociální integrace**
- **Administrativní proveditelnost**

Tvorba a formulace cílů SP

= *je vždy určitý druh rozhodování tj.*

- **Znalost a hodnocení daného sociálního jevu nebo systému**
- **Harmonizace představ příslušných subjektů o užitečnosti stavu daného sociálního jevu**
- **Proces tvorby, formulace a naplňování cílů je konfliktní**
- **Vztah obyvatelstva k cílům**

Vztah hospodářské a sociální politiky

- **Silné vzájemné vazby, úzké sepětí**
- **SP vytváří právní, věcné i institucionální předpoklady**
- **HP nachází v SP zdroje a impulsy dalšího možného vývoje – aktivní složky SP + pasivní složky SP**
- **Hledání optimálního poměru mezi SP a HP**

Objekty SP

- **Ti, kterým jsou opatření SP určena a na něž jsou orientována**

Subjekty SP

- **Ti, kteří mají zájem, schopnosti, předpoklady, možnosti a prostředky k určité sociální činnosti a kdo takové činnosti může iniciovat a naplňovat**
- **Stát a jeho orgány**
- **Zaměstnavatelé a firmy**
- **Zaměstnavatelské, zaměstnanecké a odborové orgány**
- **Regiony, místní komunity, obce, jejich orgány a instituce, občanské organizace a iniciativy**
- **Církve**
- **Občané, rodiny domácnosti**

Funkce SP

= funkce SP spolu vzájemně souvisejí, působí komplexně a vztahují se k rozmanitým objektům

- **Ochranná**
- **Rozdělovací a přerozdělovací**
- **Homogenizační**
- **Stimulační**
- **Preventivní**

Nástroje SP

- **Právní normy**
- **Ekonomické nástroje**

Sociální stát

- **Vznik = odpověď na problémy vývoje kapitalismu**
- **Reakce na důsledky na industrializace**
- **Stát veřejných sociálních služeb**
- **Stát blahobytu**
- **Welfare state**
- **Sociální tržní hospodářství**
- **Moderní sociální politika**

Sociální stát – podle Večeři

- **Garantuje minimální příjem pro jedince a rodinu na úrovni ŽM**
- **Poskytuje sociální zabezpečení umožňující předejít, zmírnit nebo překonat sociální rizika**
- **Zajišťuje kvalitní úroveň odpovídajících služeb pro všechny občany**

Nosná myšlenka WS

- **Přerozdělování (ze kterých principů SP vychází otázka přerozdělování?, jaké jsou hlavní problémy přerozdělování?...)**
- **Reaguje na zcela konkrétní a specifické podmínky té které země**

Příčiny vzniku WS

- **Posun vědeckého poznání, nové technologie**
- **Orientace WS na lidský faktor a jeho kultivaci, posílení aktivit státu ve vzdělávacím sektoru**
- **Politický vývoj, mění se vztah jedinec-stát, systém je od toho, aby jedinci sloužil a usnadňoval mu život**
- **Demograficko-sociální**

Koncept WS

- **Není jen teoretickým konceptem ani módním myšlenkovým proudem**
- **Rozsáhlý experiment realizující se v praxi**
- **Vliv na ekonomický, sociální, kulturní a politický vývoj v celém období po II. světové válce**
- **Pozitivní vliv na životní podmínky širokých vrstev lidí**
- **Negativní účinky: vysoké daňové sazby, ekonomická motivace a iniciativa lidí**

Fungování státu v SP

- **Úspěch státu v SP: míra přerozdělování (?)**
- **Nepříznivý vliv vysokého zdanění na ekonomický růst**
- **Vliv na postoje a chování lidí**
- **Rostoucí rozsah veřejného sektoru –sklon k neefektivnímu chování**
- **Neúčinné vynakládání sociálních výdajů**

Vývojové etapy WS

- **Období experimentálních počátků (80. léta 19. stol. – 1930)**
- **Období konsolidace (1930 – 2. světová válka)**
- **Sociální přestavba (1945 – 1962)**
- **Sociální expanze (1962 – 1973)**
- **Stagnace (1973 – 1980)**
- **Rekonceptualizace WS (1980 – dosud)**

Typologie sociálního státu

- **Kdo a v jakém rozsahu provádí sociální politiku**
- **Na jaký objekt je sociální politika zaměřena**
- **Jak je sociální politika principiálně zaměřena**
- **Jaký princip SP je při její realizaci převážně uplatňován**
- **Kdo a v jakém rozsahu a poměru přispívá na realizaci SP**
- **Jaký podíl HDP je věnován na veřejné sociální výdaje a v jaké struktuře**
- **Z jakého filozofického a myšlenkového konceptu tyto sociálně tržní státy při realizaci SP vycházejí**

Příčiny krize WS

- **Neúměrný růst nákladů**
- **Ztráta efektivnosti WS**
- **Ztráta sociálního konsenzu**
- **Demografické změny**

Účast státu v sociální politice

- **Hledání optimální míry účasti státu v sociální politice**
- **V čem se má role státu prvotně naplňovat ?**
- **Neoklasická koncepce: dosažení ekonomické prosperity a nezbytná sociální ochrana**
- **Podíl sociálních výdajů na HDP**

rok 1960 – 11%

současnost – průměr 27%: co je lepší?

Post-welfare state

- **Stát garantující základní sociální jistoty a podporující samostatné sociální chování a jednání občana**
- **Role státu se posiluje tam, kde je to účelné a efektivní, kde je stát nezastupitelný**
- **Zeštíhluje se role státu jako dominantního přímého poskytovatele a financovatele SP**

Koncept sociálního tržního hospodářství

- **Základ poválečné obnovy západního Německa**
- **Usiluje o spojení ekonomické soutěže se sociálním pokrokem**
- **Založen na respektu tržního principu a humanity**
- **Ekonomický a sociální fenomén se vzájemně systémově doplňuje, proces hledání optima**

Je sociální stát opravdu v krizi?

Pozitiva

- **Zaměstnává velký počet pracovníků**
- **Organizuje aktivní politiku zaměstnanosti**
- **Zajišťuje přípravu na povolání**
- **Zvyšuje kupní sílu obyvatel**
- **Snižuje sociální nerovnost**
- **Podporuje sociální konsensus**

Liberální kritika sociálního státu

- **Ožebračuje střední třídy**
- **Zbavuje odvahy k dobročinné pomoci**
- **Podporuje zahálku, marnotratnost na všech úrovních**
- **Zvyšuje nebezpečně moc státu – ohrožuje vlastnická práva a svobodu jedince**

Vymezení sociálního zabezpečení

- **Souhrnné označení pro všechny sociální instituce, poskytující občanům**
 - **Radu – poradenství**
 - **Ochranu – prevenci**
 - **Materiální, věcná a peněžní plnění – dávky**
 - **Služby a azyl – ústavní péče**
- = pro uspokojení společensky uznaných sociálních potřeb**

Sociální zabezpečení

= **system náhradních – mimořádných zdrojů zajištěných těmito formami:**

- **Sociální příjmy**
- **Sociální služby**
- **Sociální azyly**

Pilíře sociálního zabezpečení

- **Sociální pojištění**
- **Státní sociální podpora**
- **Sociální pomoc**

Faktory sociálního zabezpečení

- **Ekonomické faktory**
 - *Velikost a dynamika vytvořených zdrojů*
 - *Cenová a mzdová dynamika*
 - *Vývoj nezaměstnanosti*
- **Společenskopolitické faktory**
 - *Mezinárodněpolitické vlivy*
- **Demografické faktory**

Principy koncepce sociálního zabezpečení

- **Princip univerzality**
- **Princip uniformity**
- **Princip komplexnosti**
- **Princip adekvátnosti**
- **Princip sociální garance**
- **Princip sociální solidarity**
- **Princip sociální spravedlnosti**
- **Princip participace**

Krebs a kol.: Sociální politika
kap.: 1,2,3,4

Konopásek, Z.: Estetika sociálního státu – O krizi reprezentace (nejen) v sociálním zabezpečení

Efektivnost sociální politiky

- **Potřeba**
- **Přísnost**
- **Štědrost**
- **Cílenost**
- **Efektivnost**
- **Výsledek**